

## مقایسه نگرش دانش آموزان دختر و پسر دوره متوسطه‌ی دوم شهر قم، نسبت به آسیب های اجتماعی سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸

هادی حاجی حسن دنیادیده<sup>۱</sup>، فاطمه علیپور<sup>۲</sup>، زهرا آقاخانی نژاد<sup>۳</sup>

<sup>۱</sup> عضو هیات علمی گروه مدیریت آموزشی دانشکده هدی وابسته به جامعه الزهراء.

<sup>۲</sup> مدرس دانشگاه فرهنگیان قم - پردیس حضرت معصومه (ع).

<sup>۳</sup> دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشکده هدی وابسته به جامعه الزهراء.

نام نویسنده مسئول:

زهرا آقاخانی نژاد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۱

### چکیده

هدف این پژوهش مقایسه نگرش دانش آموزان دختر و پسر دوره متوسطه دوم شهر قم نسبت به آسیب های اجتماعی بود. طرح پژوهش، علی مقایسه ای و تحلیل آن بر اساس t دو گروه مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه بود. جامعه آماری این پژوهش تمامی دانش آموزان دختر و پسر شهر قم در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند که از میان آنها تعداد ۱۵۱۲ نفر از دانش آموزان دختر و پسر که در هر ناحیه ۳۷۸ بودند با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای تعیین گردید و تعداد ۱۴۰۳ نفر به پرسشنامه نگرش دانش آموزان به آسیب های اجتماعی ( سرقت، پرخاشگری، وابستگی به اینترنت، طلاق و فقر ) پاسخ دادند. برای سنجش نگرش به آسیب های اجتماعی از پرسشنامه محقق ساخته که روایی آن به تایید اساتید محترم رسیده بود، استفاده شد و برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده های پژوهش که با نرم افزار آماری ( spss ) به دست آمد نشان داد که میانگین نگرش به آسیب های اجتماعی در دانش آموزان پسر نسبت به دانش آموزان دختر بیشتر است. همچنین نتایج تحقیقات نشان داد آسیب های اجتماعی در هنرستان ها بیشتر از دبیرستان ها است و در مقایسه آسیب های اجتماعی در بین مناطق چهار گانه آموزش و پرورش شهر قم تفاوت معنا داری وجود نداشت.

واژگان کلیدی: آسیب های اجتماعی، نگرش، دانش آموزان دوره متوسطه.

## مقدمه

دنیای جدید و مدرن علی رغم همه مواهب و امکانات و برخورداری ها، دارای کژی و آسیب های فراوانی است که ذهن دست اندرکاران تعلیم و تربیت و آسیب شناسان اجتماعی را (به طور اخص) و ذهن اولیا و خانواده ها را (به طور اعم) به خود مشغول کرده است. تا زمانی که ابعاد و جنبه های مختلف یک آسیب اجتماعی را به خوبی نشناسیم و مطالعات تجربی و نظری آن را ندانیم، برخورد و واکنش مناسب نسبت به آن دشوار خواهد بود. گلدنبرگ (۲۰۰۸) معتقد است خانواده سیستمی فراتر از مجموعه افرادی است که در فضای فیزیکی و روان شناختی با یکدیگر مشترک هستند. به بیان گلادینگ (۲۰۰۲) خانواده مانند یک سیستم متحرک و پویا عمل می کند که حرکت یک عضو خانواده بر کل ساختار و مجموعه آن تاثیر می گذارد. خانواده هسته ی یک گروه اجتماعی است که متشکل از زن، شوهر و فرزندان است و نه تنها تربیت اجتماعی فرزندان را تامین می کند بلکه حامی و حافظ سنت های فرهنگی است. [1]

نخستین محیط اجتماعی که کودک بعد از خانواده وارد آن می گردد، مدرسه است. مدرسه به خاطر تدوین وظایف و حقوق افراد و انتقال ارزش های اجتماعی با وسایل موثری که برای کنترل اجتماعی در اختیار دارد، یکی از کارگزاران مهم «اجتماعی کردن» فرد تلقی می گردد. [2]

آموزش نامناسبی که کودک از طریق جامعه و خانواده دریافت می کند، یکی از مهمترین عوامل خطر در بروز رفتارهای انحرافی است. به هنگامی که یک کودک در یک محیط خانوادگی ناسالم و ناسازگار پرورش می یابد، به احتمال بسیار زیاد تبدیل به یک کودک ناسالم یا ناسازگار می شود. در صورتی که شرایط جامعه ناسالم باشد تبدیل به یک نوجوان یا جوان مجرم می شود. [3] در عصر ما پیشگیری مهمتر از درمان است. بسیاری از آسیب شناسان اجتماعی برآنند که برای مبارزه با کژرفتاری ها باید زمینه اجتماعی آنها را از میان برداشت و برای حصول این منظور رعایت دو اصل ضروری است: ۱- سالم کردن محیط اجتماعی کودکان یعنی خانواده؛ ۲- سالم سازی محیط اجتماعی همگان یعنی جامعه. [4]

آسیب در لغت به معنای ضرب، عیب، رنج، مصیبت، زیان، آفت و مانند آن است. [5] آسیب در لغت زخم و سختی و رنج تعریف شده و در مطالعات جامعه شناختی از پزشکی وام گرفته شده که آسیب را نقص یا ضربه ای به سیستم بدن، توصیف می کند. [6] آسیب به مفهوم گذر از خط اعتدال است، به طوری که نقاط قطبی این خط یا محور، ناظر به آسیب ها و نقطه میانی ناظر به حالت مطلوب یا وضعیت سلامت است. [7]

مفهوم آسیب شناسی برگرفته از ادبیات پزشکی بوده و در یک نگاه اجمالی منظور از آسیب، حالتی در حیات یک پدیده است که روند عادی یا سالم آن دچار بیماری گردد؛ بنابراین آسیب اجتماعی شیوع یک بیماری در گروه های مختلف اجتماعی، روابط اجتماعی و به طور کلی در ارکان مختلف اجتماع است که روند معمول وفاق و سلامت جامعه را برهم زند؛ وقتی آسیب های اجتماعی با بارکیفری و قانونی تعریف می شوند حکم جرم پیدا می کنند. [8]

آسیب های اجتماعی به مفهوم رفتاری است که به طریقی با انتظارات مشترک اعضای یک جامعه سازگاری ندارد و بیشتر افراد آن را ناپسند و نادرست می دانند، درواقع هر جامعه از اعضای خود انتظار دارد از ارزش ها و هنجارها تبعیت کنند. [9] کج رفتاری عبارت است از رفتاری که تخطی از هنجارهای اجتماعی و انتظارات جامعه محسوب می شود و در نتیجه بسیاری از مردم آن را منفی ارزیابی می کنند. [10]

در یک تعریف مقدماتی می توان آسیب اجتماعی را این گونه تعریف کرد که «آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیر رسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه رو می گردد». به همین دلیل، کجروان سعی دارند کج رویهای خود را از دید ناظران قانون، اخلاق عمومی و نظم اجتماعی پنهان نمایند؛ زیرا در غیر این صورت با پیگرد قانونی، تکفیر اخلاقی و طرد اجتماعی مواجهه می شوند. [11]

آشکار است که اصطلاح آسیب شناسی، از دیدگاهی کارکردی، از علوم زیست شناختی به عاریت گرفته شده است؛ اما در مباحث جامعه شناختی، هدف آسیب شناسی اجتماعی را با تسامح، شناخت کج رفتاری، علل و عوامل، انواع و پیامدهای آن می دانند. [10]

دوره ی نوجوانی یعنی عبور شخص از مرحله ی کودکی به بزرگسالی که تغییرات عظیم فیزیولوژیک، روانی، اجتماعی به منزله ی بحران در زندگی یک نوجوان است که طی آن، فرد از مرحله ی وابستگی به والدین عبور می کند و به استقلال فردی می رسد. دوره ی نوجوانی با بحران، استرس و آسیب های مختلفی همراه است و ابعاد مختلف بدنی ( جسمی، زیستی، جنسی، روانی و اجتماعی ) با هم ارتباط تنگاتنگی دارند و بر یکدیگر تاثیرات متقابل می گذارند. آگاهی از آسیب های این دوران می تواند برای پیشگیری از بروز آسیب ها مفید باشد. بدین منظور ابتدا تعریفی از بعضی مولفه های آسیب های اجتماعی، برای آشنایی بیشتر بیان می کنیم.

**سرقت:** کلمه ای عربی است که در فارسی دزدیدن و دزدی کردن و بردن مال دیگری معنی شده است. [12]

سرقت را به اشکال گوناگون تعریف کرده اند: - ربودن خدعه آمیز مال غیر - برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع رضایت او- گرفتن و بردن مال و پول کسی به زور یا مکر و فریب - ربودن متقلبانه شی متعلق به دیگری. در دانش حقوق، سرقت به معنای ربودن مال و اشیا منقول، بدون رضای او و بر خلاف حق است. در قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ در ماده ۱۹۷، سرقت چنین تعریف شده است: سرقت عبارت است از ربودن مال دیگری به طور پنهانی. [13]

**پرخاشگری:** از مشهورترین ویژگی های نوجوانان از نظر والدین در این دوران، رفتارهای پرخاشگرانه آنان است. شیوع پرخاشگری در میان نوجوانان، موجب نگرانی بسیاری از خانواده ها و مربیان می شود و گسترش روزافزون آن در شکل های گوناگون، بر زندگی فردی و اجتماعی انسان ها اثرهای منفی می گذارد و آرامش آنان را تهدید می کند. [14]

بسیاری از روان شناسان معتقدند که ارائه تعریف دقیق و جامعی از پرخاشگری دشوار است، پرخاشگری را به عنوان یک مشکل جهانی در میان همه نوجوانان اعلام کرده اند؛ و آن را مختص فرهنگ و جامعه خاصی نمی دانند. آنچه باعث توجه محققان به رفتار پرخاشگرانه شده است، آثار نامطلوب آن بر رفتار بین فردی و همچنین، آثار ناخوشایند آن بر حالات درونی افراد است، نوجوانان پرخاشگر غالباً قدرت مهار رفتار خود را ندارند و رسوم و اخلاق جامعه ای را که در آن زندگی می کنند، زیر پا می گذارند. [15]

**وابستگی به اینترنت:** تغییرات به وجود آمده در زندگی فردی و اجتماعی هر فرد با پیدایش پدیده اینترنت بر کسی پوشیده نیست. فناوری اینترنت در زوایای مختلف زندگی خصوصی و اجتماعی افراد تاثیرات و تغییرات زیادی را ایجاد کرده است. در اکثر خانواده های امروزی حداقل یک کاربر اینترنت وجود دارد و در جوامع پیشرفته تر تمام اعضا خانواده استفاده از اینترنت را امری اجتناب ناپذیر می دانند. ارتباط سریع با افراد و موسسات، سازمان ها، ارگانهای خصوصی و دولتی، تسریع در امور مالی، رشد اقتصادی و در نهایت رشد اجتماعی افراد و ارتقاء سطح آگاهی مردم از مهمترین دستاوردهای اینترنت به شمار می آید، اما آنچه که قابل تامل است پیامدهای فردی و اجتماعی آن است که اعتیاد به اینترنت از مهمترین آنهاست. [13]

کارشناسان مهم ترین مشکل اعتیاد اینترنتی را پنهان بودن آن می دانند. اعتیاد بین انسان و دستگاه است به طوری که در کشورهایی شبیه به ایران ترس از فناوری اینترنتی در بین والدین به شدت گسترش یافته است. [16]

**طلاق:** طلاق مهمترین عامل از هم گسیختگی ساختار بنیادی ترین بخش جامعه، یعنی خانواده است. طلاق در لغت به معنی رهاسدن از عقد نکاح و فسخ کردن عقد نکاح بوده و پدیده ای است قراردادی که به زن و مرد امکان می دهد تا تحت شرایطی پیوند زناشویی خود را گسیخته و از یکدیگر جدا شوند. طلاق جدا شدن زوجین از یکدیگر در قالب اصول قانونی، شرعی و عرفی است که بعد از آن زوجین هیچگونه وظیفه، تکلیف و تعهدی نسبت به یکدیگر ندارند. [17]

**فقر:** پدیده ای اقتصادی است که تقریباً در تمام جوامع طبقاتی بصورت چشمگیر وجود دارد، منتها حدود آن در جوامع مختلف، متفاوت است. فقر نسبی است و با گرسنگی تفاوت دارد. فقر آموزشی و فقر فرهنگی کاملاً با گرسنگی متفاوت است. درآمد کم، تعلیم و تربیت ناقص، درصد افراد غیر ماهر در نیروی کار و زندگی در خانه های نامناسب از ملاک های تشخیص فقر است. بنابر عقیده برخی تاثیر فقر در زندگی مردم به قدری بالاست که می توان فقر را به صورت فرهنگ فقر تعریف نمود. [16]

آمارتیا سن (۱۳۹۴) بیان کرده که فقر را باید به صورت محرومیت از قابلیت های اساسی در نظر گرفت و نه صرفاً پایین بودن درآمدها که ضابطه متعارف شناسایی فقر است. البته محرومیت خود مفهوم نسبی است که ممکن است در زمان ها و مکان های مختلف، تعریف متفاوتی داشته باشد؛ به این معنی که در یک کشور در حال توسعه ممکن است فقر، محرومیت از امکاناتی نظیر غذا،

مسکن، دارو تلقی شود که برای ادامه حیات ضروری است در حالی که در یک کشور توسعه یافته برمحرومیت نسبی از شرایط وامکانات یک زندگی متوسط دلالت دارد. [18]

### مبانی نظری پژوهش

چارچوب نظری این تحقیق نظرگاه های اقتصادی و روانشناختی در آسیب شناسی اجتماعی است. در این دو دیدگاه انواع ویژگیهای جامعه مورد توجه قرار می گیرد. به عنوان مثال در دیدگاه اقتصادی، یافته های تحقیقات انجام گرفته در این حوزه نشان می دهد که بین وضعیت اقتصادی افراد و وقوع جرم وسایر آسیب های اجتماعی رابطه وجود دارد، بطوری که با پایین تر رفتن سطح درآمد بر میزان وقوع آسیبهای اجتماعی افزون میشود. بر این اساس مسائل وعضلاتی چون اعتیاد، طلاق، انواع جرم در طبقات پایین اقتصادی رایج تر است. از این دیدگاه طبقه متوسط نسبت به سایر طبقات اقتصادی وضعیت مناسبتری دارد و اغلب شیوع آسیب در این طبقه به عنوان مناطق آسیب خیز شناخته میشوند، که ویژگی اساسی این مناطق پایین بودن سطح اقتصادی افراد ساکن در آن است. در این دیدگاه فقر به عنوان یک معضل وسیع اجتماعی در نظر گرفته می شود که سر منشاء سایر آسیبهای اجتماعی است. [4]

در دیدگاه روانشناختی به آسیب های اجتماعی، مسائل روانشناختی از جمله پرخاشگری و وابستگی به اینترنت به عنوان عاملی مؤثر در وقوع آسیبهای اجتماعی در نظر گرفته میشود. نبود شیوه های تربیتی مناسب، انواع مشکلات روانی و روحی در بین افراد، عدم کارایی آنها در استفاده از شیوه هایی برای مبارزه با مشکلات زندگی، علل اساسی و وقوع آسیب شناخته می شود. به نظر متخصصینی که از این دیدگاه پیروی می کنند، سلامت جامعه درگرو سلامت افراد است. و تحقیقاتی که روی افراد درگیر در انواع آسیبهای اجتماعی انجام داده اند نشان میدهد این افراد معمولاً ازبهداشت روانی مناسبی بهره مند نیستند، مهارتهای کافی در زمینه زندگی مناسب ندارند و اغلب از خانواده های نا بسامان برخاسته اند. براین اساس، این دیدگاه به بهبود وضعیت روانشناختی افراد جامعه تأکید دارد و چنین هدفی در گرو آگاه سازی افراد و خانواده ها در قبال تربیت فرزندان، فنون ارتباطی، حفظ سلامت روانی خویش و...میدانند. همچنین تحقیقاتی که دراین حوزه جهت بررسی آسیبهای اجتماعی صورت گرفته است رشد اخلاقی این افراد را در سطوح پایین برآورده کرده اند. بطوری که قضاوتهای اخلاقی آنها معمولاً از سطح افراد متوسط همراه خود پایین تر بوده است. [4]

### روش شناسی پژوهش

در این پژوهش، از روش علی - مقایسه ای استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دختر و پسرمتوسطه دوم شهر قم که از میان آنها تعداد ۱۵۱۲ نفر از دانش آموزان دختر و پسر که در هر ناحیه ۳۷۸ بودند و در سال ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند انتخاب شدند و در نهایت تعداد ۱۰۴۳ نفر به پرسشنامه ها پاسخ داده بودند. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شد. برای مقایسه نگرش به آسیب های اجتماعی از پرسشنامه ای (محقق ساخته) که روایی (محتوایی) آن توسط اساتید متخصص تایید گردید، استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۷ سوال است که در طیف لیکرت پنج درجه ای طراحی شده است. ضریب پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۷۸ بدست آمد که نشانگر پایایی پرسشنامه است.

### یافته های پژوهش

#### فراوانی و درصد جنسیت دانش آموزان

بر اساس نتایج به دست آمده، ۵۰،۲ درصد دانش آموزان پسر و ۴۹،۸ درصد دانش آموزان شرکت کننده در پژوهش، دختر می باشند.

جدول شماره ۱: فراوانی و درصد جنسیت دانش آموزان

| متغیر مورد بررسی | جنسیت | فراوانی | درصد  |
|------------------|-------|---------|-------|
| جنسیت            | پسر   | ۵۲۴     | ۵۰,۲  |
|                  | دختر  | ۵۱۹     | ۴۹,۸  |
|                  | جمع   | ۱۰۴۳    | ۱۰۰,۰ |

## فراوانی و درصد دانش آموزان نواحی آموزش و پرورش قم

بر اساس نتایج به دست آمده، ۲۲,۷ درصد دانش آموزان در ناحیه ۱، ۲۴,۵ درصد دانش آموزان در ناحیه ۲، ۲۳,۸ درصد دانش آموزان در ناحیه ۳، و ۲۹ درصد دانش آموزان در ناحیه ۴ قم مشغول به تحصیل می باشند.

جدول شماره ۲: فراوانی و درصد نواحی آموزش و پرورش قم دانش آموزان

| متغیر مورد بررسی       | نواحی آموزش و پرورش قم | فراوانی | درصد  |
|------------------------|------------------------|---------|-------|
| نواحی آموزش و پرورش قم | ناحیه ۱                | ۲۳۷     | ۲۲,۷  |
|                        | ناحیه ۲                | ۲۵۶     | ۲۴,۵  |
|                        | ناحیه ۳                | ۲۴۸     | ۲۳,۸  |
|                        | ناحیه ۴                | ۳۰۲     | ۲۹,۰  |
|                        | جمع                    | ۱۰۴۳    | ۱۰۰,۰ |

## فراوانی و درصد نوع مدرسه دانش آموزان

بر اساس نتایج به دست آمده، ۵۱,۳۶ درصد دانش آموزان دبیرستانی و ۴۸,۳ درصد دانش آموزان شرکت کننده در پژوهش، هنرستانی می باشند.

جدول شماره ۱: فراوانی و درصد نوع مدرسه دانش آموزان

| متغیر مورد بررسی | نوع مدرسه | فراوانی | درصد  |
|------------------|-----------|---------|-------|
| نوع مدرسه        | دبیرستان  | ۵۳۹     | ۵۱,۷  |
|                  | هنرستان   | ۵۰۴     | ۴۸,۳  |
|                  | جمع       | ۱۰۴۳    | ۱۰۰,۰ |

## فراوانی و درصد پایه تحصیلی دانش آموزان

بر اساس نتایج به دست آمده، ۲۹,۱ درصد دانش آموزان در پایه دهم، ۵۱,۶ درصد دانش آموزان در پایه یازدهم و ۱۹,۳ درصد دانش آموزان شرکت کننده در پژوهش، در پایه دوازدهم می باشند.

جدول شماره ۲: فراوانی و درصد پایه تحصیلی دانش آموزان

| متغیر مورد بررسی | پایه تحصیلی  | فراوانی | درصد  |
|------------------|--------------|---------|-------|
| پایه تحصیلی      | پایه دهم     | ۳۰۴     | ۲۹,۱  |
|                  | پایه یازدهم  | ۵۳۸     | ۵۱,۶  |
|                  | پایه دوازدهم | ۲۰۱     | ۱۹,۳  |
|                  | جمع          | ۱۰۴۳    | ۱۰۰,۰ |

## مقایسه نگرش دانش آموزان دختر و پسر نسبت به آسیب های اجتماعی

برای آزمون این فرضیه، از روش آماری t برای گروه های مستقل استفاده شد که در جدول شماره ۵ ارائه شده است.

(جدول شماره ۵)

| جنس  | تعداد | میانگین | انحراف استاندارد | t   | درجه آزادی (df) | سطح معنی داری (sig) | f    |
|------|-------|---------|------------------|-----|-----------------|---------------------|------|
| پسر  | ۵۲۱   | ۱۰۷/۱۱۳ | ۱۴/۱۵            | ۶/۸ | ۱۰۳۸            | ۰/۰۱                | ۱۶/۶ |
| دختر | ۵۱۹   | ۱۰۱/۷۰۵ | ۱۱/۳۳            |     |                 |                     |      |

نتایج به دست آمده نشان داد، بین نگرش دانش آموزان دختر و پسر به آسیب های اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد و با توجه به آمار توصیفی، بیشترین میانگین نگرش به آسیب های اجتماعی مربوط به پسران (۱۰۷/۱۱۳) و کمترین آسیب ها مربوط به دختران (۱۰۱/۷۰۵) می باشد و در نتیجه آسیب های اجتماعی در پسران بیشتر از دختران است.

## مقایسه نگرش دانش آموزان دختر و پسر نسبت به مولفه های آسیب های اجتماعی

برای آزمون این فرضیه، از روش آماری t برای گروه های مستقل استفاده شد که در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

(جدول شماره ۶)

| مولفه/جنس          | تعداد | میانگین | انحراف استاندارد | t     | درجه آزادی (df) | سطح معنی داری (sig) | f     |
|--------------------|-------|---------|------------------|-------|-----------------|---------------------|-------|
| سرقت               | پسر   | ۵۲۳     | ۱۸/۳۳            | ۸/۵۷  | ۱۰۴۰            | ۰/۰۰                | ۳۶/۶۵ |
|                    | دختر  | ۵۱۹     | ۱۵/۸۱            |       |                 |                     |       |
| پرخاشگری           | پسر   | ۵۲۴     | ۲۳/۲۹            | -۲/۱۳ | ۱۰۴۱            | ۰/۰۶                | ۳/۳۹  |
|                    | دختر  | ۵۱۹     | ۲۳/۸۴            |       |                 |                     |       |
| وابستگی به اینترنت | پسر   | ۵۲۳     | ۲۰/۱۱            | ۳/۴۹  | ۱۰۴۰            | ۰/۲۳                | ۱/۴۱  |
|                    | دختر  | ۵۱۹     | ۱۸/۸۵            |       |                 |                     |       |
| طلاق               | پسر   | ۵۲۳     | ۲۶/۶۹            | ۴/۹۴  | ۱۰۴۰            | ۰/۶۰                | ۰/۲۶  |
|                    | دختر  | ۵۱۹     | ۲۵/۶۴            |       |                 |                     |       |
| فقر                | پسر   | ۵۲۴     | ۱۸/۷۲            | ۴/۱۶  | ۱۰۴۱            | ۰/۰۰                | ۱۶/۵۴ |
|                    | دختر  | ۵۱۹     | ۱۷/۵۵            |       |                 |                     |       |

همان گونه که در جدول شماره ۶ مشاهده می شود در بعد سرقت و فقر از لحاظ آماری معنادار می باشد، یعنی بین نگرش دانش آموزان دختر و پسر به آسیب های اجتماعی در بعد سرقت و فقر تفاوت معنادار وجود دارد اما در بعد پرخاشگری، وابستگی به اینترنت و طلاق تفاوت معنادار وجود ندارد و با توجه به آمار توصیفی، سرقت در پسران بیشتر از دختران است، پرخاشگری در دختران بیشتر از پسران است، وابستگی به اینترنت در پسران بیشتر از دختران است، طلاق در پسران بیشتر از دختران است، فقر در پسران بیشتر از دختران است.

مقایسه نگرش دانش آموزان نسبت به آسیب های اجتماعی در دبیرستان ها و هنرستان ها  
برای آزمون این فرضیه، از روش آماری t برای گروه های مستقل استفاده شد که در جدول شماره ۷ ارائه شده است.

(جدول شماره ۷)

| نوع مدرسه | تعداد | میانگین | انحراف استاندارد | t    | درجه آزادی (df) | سطح معنی داری (sig) | f    |
|-----------|-------|---------|------------------|------|-----------------|---------------------|------|
| دبیرستان  | ۵۳۸   | ۱۰۲/۱۲  | ۱۱/۹۶            | -۵/۹ | ۱۰۳۸            | ۰/۰۰۵               | ۸/۰۵ |
| هنرستان   | ۵۰۲   | ۱۰۶/۸۶  | ۱۳/۸۱            |      |                 |                     |      |

یافته های پژوهش نشان داد، بین نگرش دانش آموزان به آسیب های اجتماعی در دبیرستان و هنرستان تفاوت معنادار وجود دارد و با توجه به آمار توصیفی، بیشترین میانگین نگرش به آسیب های اجتماعی مربوط به هنرستان (۱۰۶/۸۶) و کمترین آسیب ها مربوط به دبیرستان (۱۰۲/۱۲) می باشد و در نتیجه آسیب های اجتماعی در هنرستان بیشتر از دبیرستان است.

مقایسه نگرش دانش آموزان نسبت به مولفه های آسیب های اجتماعی در دبیرستان ها و هنرستان ها  
برای آزمون این سوال، از روش آماری t برای گروه های مستقل استفاده شد که در جدول شماره ۸ ارائه شده است.

(جدول شماره ۸)

| مولفه / نوع مدرسه  | تعداد        | میانگین | انحراف استاندارد | t     | درجه آزادی (df) | سطح معنی داری (sig) | f    |
|--------------------|--------------|---------|------------------|-------|-----------------|---------------------|------|
| سرقت               | دبیرستان ۵۳۸ | ۱۶/۱۳   | ۴/۵۷             | -۶/۴۸ | ۱۰۴۰            | ۰/۰۰۶               | ۷/۶۰ |
|                    | هنرستان ۵۰۴  | ۱۸/۰۷   | ۵/۰۵             |       |                 |                     |      |
| پرخاشگری           | دبیرستان ۵۳۹ | ۲۳/۱۹   | ۴/۰۰             | -۳/۰۵ | ۱۰۴۱            | ۰/۱۸                | ۱/۷۶ |
|                    | هنرستان ۵۰۴  | ۲۳/۹۷   | ۴/۲۳             |       |                 |                     |      |
| وابستگی به اینترنت | دبیرستان ۵۳۹ | ۱۸/۷۹   | ۵/۷۴             | -۳/۹۸ | ۱۰۴۰            | ۰/۷۴                | ۰/۱۰ |
|                    | هنرستان ۵۰۳  | ۲۰/۲۲   | ۵/۸۸             |       |                 |                     |      |
| طلاق               | دبیرستان ۵۳۹ | ۲۶/۱۴   | ۳/۲۷             | -۰/۲۶ | ۱۰۴۰            | ۰/۰۱                | ۶/۷۴ |
|                    | هنرستان ۵۰۳  | ۲۶/۲۰   | ۳/۶۸             |       |                 |                     |      |
| فقر                | دبیرستان ۵۳۹ | ۱۷/۸۷   | ۴/۴۴             | -۱/۹۱ | ۱۰۴۱            | ۰/۵۱                | ۰/۴۱ |
|                    | هنرستان ۵۰۴  | ۱۸/۴۲   | ۴/۶۷             |       |                 |                     |      |

نتایج به دست آمده نشان داد، بین نگرش دانش آموزان در دبیرستان ها و هنرستان ها در بعد سرقت و طلاق تفاوت معنادار وجود دارد اما در بعد پرخاشگری، وابستگی به اینترنت و فقر تفاوت معنادار وجود ندارد و با توجه به آمار توصیفی، مولفه های آسیب های اجتماعی در هنرستان ها بیشتر از دبیرستان ها می باشد.

مقایسه نگرش دانش آموزان نسبت به آسیب های اجتماعی در نواحی مختلف آموزش و پرورش شهر قم  
برای آزمون این فرضیه، از روش آماری تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد که در جدول شماره ۹ ارائه شده است.

(جدول شماره ۹)

| ناحیه      | تعداد | میانگین | انحراف<br>استاندارد | درجه آزادی<br>(df) | سطح معنی<br>داری (sig) | f    |
|------------|-------|---------|---------------------|--------------------|------------------------|------|
| ناحیه یک   | ۲۳۵   | ۱۰۴/۳۵  | ۱۲/۷۳               | ۳                  | ۰/۲۵                   | ۱/۳۶ |
| ناحیه دو   | ۲۵۶   | ۱۰۳/۶۹  | ۱۴/۴۰               |                    |                        |      |
| ناحیه سه   | ۲۴۸   | ۱۰۵/۸۲  | ۱۳/۸۳               |                    |                        |      |
| ناحیه چهار | ۳۰۱   | ۱۰۳/۹۰  | ۱۱/۴۷               |                    |                        |      |

با توجه به جدول شماره ۹ بین نگرش دانش آموزان به آسیب های اجتماعی در نواحی مختلف آموزش و پرورش شهر قم تفاوت معنادار وجود ندارد و با توجه به آمار توصیفی، میانگین نگرش به آسیب های اجتماعی به ترتیب از بیشترین به کمترین مربوط به ناحیه سه (۱۰۵/۸۲) و ناحیه یک (۱۰۴/۳۵) و ناحیه چهار (۱۰۳/۹۰) و ناحیه دو (۱۰۳/۶۹) می باشد.

مقایسه نگرش دانش آموزان نسبت به مولفه های آسیب های اجتماعی در نواحی مختلف آموزش و پرورش شهر

قم

برای آزمون این فرضیه، از روش آماری تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

(جدول شماره ۱۰)

| نوع مولفه/ناحیه       | تعداد      | میانگین | انحراف<br>استاندارد | درجه آزادی<br>(df) | سطح معنی<br>داری (sig) | f    |
|-----------------------|------------|---------|---------------------|--------------------|------------------------|------|
| سرقت                  | ناحیه یک   | ۲۳۷     | ۱۶/۸۴               | ۳                  | ۰/۰۰۷                  | ۴/۰۵ |
|                       | ناحیه دو   | ۲۵۶     | ۱۷/۰۸               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه سه   | ۲۴۸     | ۱۷/۹۵               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه چهار | ۳۰۱     | ۱۶/۵۳               |                    |                        |      |
| پرخاشگری              | ناحیه یک   | ۲۳۷     | ۲۳/۵۶               | ۳                  | ۰/۹۵                   | ۰/۱۰ |
|                       | ناحیه دو   | ۲۵۶     | ۲۳/۶۸               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه سه   | ۲۴۸     | ۲۳/۴۹               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه چهار | ۳۰۲     | ۲۳/۵۲               |                    |                        |      |
| وابستگی به<br>اینترنت | ناحیه یک   | ۲۳۶     | ۱۹/۷۰               | ۳                  | ۰/۰۰۴                  | ۴/۴۵ |
|                       | ناحیه دو   | ۲۵۶     | ۱۸/۳۵               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه سه   | ۲۴۸     | ۱۹/۷۲               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه چهار | ۳۰۲     | ۲۰/۰۶               |                    |                        |      |
| طلاق                  | ناحیه یک   | ۲۳۶     | ۲۶/۰۹               | ۳                  | ۰/۱۳                   | ۱/۸۸ |
|                       | ناحیه دو   | ۲۵۶     | ۲۶/۴۶               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه سه   | ۲۴۸     | ۲۶/۳۵               |                    |                        |      |
|                       | ناحیه چهار | ۳۰۲     | ۲۵/۸۲               |                    |                        |      |
| فقر                   | ناحیه یک   | ۲۳۷     | ۱۸/۲۳               | ۳                  | ۰/۸۴                   | ۰/۲۸ |
|                       | ناحیه دو   | ۲۵۶     | ۱۸/۱۰               |                    |                        |      |

|            |     |       |      |
|------------|-----|-------|------|
| ناحیه سه   | ۲۴۸ | ۱۸/۲۹ | ۴/۸۶ |
| ناحیه چهار | ۳۰۲ | ۱۷/۹۷ | ۴/۳۶ |

همان گونه که در جدول شماره ۱۰ مشاهده می شود بین نگرش دانش آموزان در نواحی مختلف آموزش و پرورش شهر قم نسبت به مولفه های آسیب های اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد اما در بعد پرخاشگری، طلاق و فقر تفاوت معنادار وجود ندارد و با توجه به آمار توصیفی، میانگین نگرش به مولفه های آسیب های اجتماعی به ترتیب از بیشترین به کمترین عبارتند از: ((سرقت در ناحیه سه، ناحیه دو، ناحیه یک و ناحیه چهار به ترتیب بیشتر است. پرخاشگری در ناحیه دو، ناحیه یک، ناحیه چهار و ناحیه سه به ترتیب بیشتر است. وابستگی به اینترنت در ناحیه چهار، ناحیه سه، ناحیه یک و ناحیه دو به ترتیب بیشتر است. طلاق در ناحیه دو، ناحیه سه، ناحیه یک و ناحیه چهار به ترتیب بیشتر است. فقر در ناحیه سه، ناحیه یک، ناحیه دو و ناحیه چهار به ترتیب بیشتر است)).

### نتیجه گیری

با توجه به یافته های پژوهش دریافتیم که تفاوت معنادار بین نگرش دانش آموزان دختر و پسر نسبت به آسیب های اجتماعی وجود دارد و آسیب های اجتماعی در پسران بیشتر از دختران است. از نظر نوع مدرسه تفاوت معنادار است و آسیب های اجتماعی در هنرستان ها بیشتر از دبیرستان ها است. از نظر مقایسه بین ناحیه های آموزش و پرورش شهر قم تفاوت معنادار نبود و تنها از طریق آمار توصیفی تفاوت هایی دیده شد.

به طور کلی، با توجه به یافته های تحقیق حاضر، می توان نتیجه گرفت سرمایه گذاری روی آموزش دانش آموزان جهت آشنایی با آسیب ها و پیشگیری از آن، در کاهش آسیب های اجتماعی نقش موثری دارد. این نتیجه، چراغ راهی است که نشان می دهد که مسئولین و عوامل دست اندرکار تصمیم گیرنده در وزارت آموزش و پرورش، اگر در جهت تقویت نگرش های اجتماعی و اعتماد دانش آموزان و مربیان تعلیم و تربیت برآیند، شاهد کاهش آسیب های اجتماعی در آموزش و پرورش و به تبع آن در جامعه خواهیم بود.

آموزش نامناسبی که کودک از طریق جامعه و خانواده دریافت می کند، یکی از مهمترین عوامل خطر در بروز رفتارهای انحرافی است. به هنگامی که یک کودک در یک محیط خانوادگی ناسالم و ناسازگار پرورش یابد، به احتمال بسیار زیاد تبدیل به یک کودک ناسالم یا ناسازگار می شود و در صورتی که شرایط جامعه ناسالم باشد تبدیل به یک نوجوان یا جوان مجرم می شود.

[3]

## منابع و مراجع

- [۱] پ. نیلفروشان، م. عابدی و س. احمدی، آسیب شناسی خانواده (طبقه بندی و سنجش)، چاپ دوم تدوین، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۹۳.
- [۲] پ. ه. ماسن و دیگران، رشد و شخصیت کودک، چاپ ۲۱ تدوین، تهران: انتشارات ماد، ۱۳۹۵.
- [۳] ر. محسنی، جامعه شناسی مسایل و آسیب های اجتماعی، گرگان: موسسه فرهنگی انتشاراتی گرگان، ۱۳۹۴.
- [۴] ه. ا. ستوده، آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)، چاپ ۲۶ تدوین، تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۹۶.
- [۵] ع. ا. دهخدا، لغت نامه، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.
- [۶] ف. مهدی پور، "مجازی شدن آسیب های اجتماعی؛ مسئله ها و راه حل های سیاسی"، فصلنامه علمی پژوهشی دین و سیاست فرهنگی، صفحه ۵۱-۸۱، ۱۳۹۷.
- [۷] ت. آزاد ارمکی، نظریه های جامعه شناختی، تهران: انتشارات سروش، ۱۳۹۶.
- [۸] ح. اکبری، آسیب شناسی اجتماعی، تهران: انتشارات الکترونیکی کتاب سبز، ۱۳۹۲.
- [۹] غ. اکبرنژاد و ر. میرزایی، "نقش آموزش و پرورش در کنترل آسیب های"، فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، جلد دوره سوم، صفحه ۸۱-۹۶، زمستان ۱۳۹۶.
- [۱۰] ر. ا. صدیق سروستانی، آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی)، چاپ هشتم تدوین، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۷.
- [۱۱] م. عبدللهی، آسیب های اجتماعی و روند تحول آن در ایران، چاپ سوم تدوین، تهران: انتشارات آگه، ۱۳۹۰.
- [۱۲] ح. عمید، فرهنگ عمید تهران، چاپ هشتم تدوین، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۱.
- [۱۳] م. شعاع کاظمی، آسیب های روانی خانواده، برگرفته از دیگاه های روانشناسی، مشاوره در اسلام، تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۹۷.
- [۱۴] ا. حقانی، روانشناسی رشد، تهران: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۶.
- [15] J. Connolly, A. Nocentini, E. Menesini, D. Pepler, W. Craig and T. Williams. "Adolescent dating aggression in canada and italy : A cross-national comparsion." International Journal of Behavioral Development.34(2), pp. 98-105, 2010 .
- [۱۶] ج. اژه ای، آسیب شناسی اجتماعی با نگاهی به ادیان، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۶.
- [۱۷] م. چوپانی و م. کرمی، "شیوع شناسی آسیب های روانی و اجتماعی مبتنی بر چرخه زندگی خانواده در بین خانواده های پاسداران شهر تهران طرح پژوهشی"، در دانشگاه جامع امام حسین، تهران، ۱۳۹۶.
- [۱۸] آ. سن، توسعه به مثابه آزادی، تهران: انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ۱۳۹۴.
- [19] A. Stanko, The Meaninig of Violence Rutledge, London and New York, 2003 .
- [20] F. Ozturk, M. Ekinci, O. Ozturk and F. Canan, The relationship of affective temperament and, 2013 .
- [21] F. Cao, L. Su, T. Lin and X. Gao, The Relationship between impulsivity and internet addiction in a sample of Chinas dolesdents, Eur Psychiatry, 2007, pp. 211-219.
- [22] L. Jin-Sook and and et al, "A Learning System for Internet Addiction Prevention, Proceedings of the IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies," in ICATEL 02, 2004 .
- [23] Z. Zhou, C. Li and H. Zhu, An error-related negativity potentialinvestigation of response, 2013 .
- [24] K. Kim, E. Ryu, M. Chon, E. Yeun, S. Choi and J. Seo, Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey, int J Nurs Stud, 2006, pp. 92-185.

- [25] J. Hagan and H. Foster. S/He's a Rebel: Toward a Sequential Stress Theory of Delinquency And Gendered Pathways to Disadvantage in Emerging Adulthood. Social Forces. 2003. pp. 82.53-86.
- [26] L. Fjortoft. "'Landscape as playscape: The effect of Natural environment on children's play and Motor development". Journal of Children Youth and Environment." 2004 .
- [27] M. Fenichel. "Internet Addiction: "Addictive Behavior. Transference or More?." Southern Medical Journal. vol. Vol 15. no. N.1. June 2003.